

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ УКРАЇНИ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

**XIV Міжнародної конференції
молодих вчених**

«МОЛОДЬ ТА ОЛІМПІЙСЬКИЙ РУХ»

Київ 2021

УДК: 796.032-053.67(063)

ББК 75.4(0)90к.я431

М 78

Молодь та олімпійський рух: Збірник тез доповідей XIV Міжнародної конференції молодих вчених, 19 травня 2021 року [Електронний ресурс]. – К., 2021. – 287 с.

У збірнику представлені тези з актуальних питань: правові, організаційні, соціальні, екологічні та економічні аспекти сучасного спорту, олімпійська освіта: соціально-філософські, історичні, психологічні та педагогічні аспекти, актуальні проблеми сучасної спортивної підготовки, медико-біологічні аспекти олімпійського спорту, передові практики та інновації сучасної спортивної медицини, фізична терапія та ерготерапія, теорія і практика спорту для всіх.

Матеріали збірника представляють теоретичний і практичний інтерес для докторантів, аспірантів, здобувачів ступенів бакалавра та магістра, тренерів, спортсменів, викладачів, науково-педагогічних працівників, студентів.

Редакційна колегія:

Андреева О. В., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Арехова Т. Ю., спеціаліст відділу сучасних бібліотечних технологій
 Бишевец Н. Г., к.пед.н., доцент
 Бісмак О. В., д.фіз.вих. і спорту, доцент
 Борисова О. В., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Байрачний О. В., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Воронова В. І., к.пед.н., професор
 Дяченко А. Ю., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Єракова Л. А., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Єременко О. А., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Жарова І. О., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Кашуба В. О., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Кормільцев В. В., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Коробейніков Г. В., д.б.н., професор
 Краснянський К. В., к.фіз.вих. і спорту
 Круцевич Т. Ю., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Лазарєва О. Б., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Матвеев С. Ф., к.пед.н., професор
 Латишев М. В., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Максимова Ю. А., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Марченко О. Ю., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Міщенко В. С., к.біол.н.
 Ніканоров О. К., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Олешко В. Г., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Омельченко Т. Г., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Омельянчик-Зюркалова О. О., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Павленко Ю. О., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Пастухова В. А., д.мед.н., професор
 Петренко Г. В., к.пед.н.
 Петровська Т. В., к.пед.н., професор
 Радченко Л. О., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Салямін Ю. М., к.пед.н., доцент
 Сиваш І. С., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Трачук С. В., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Футорний С. М., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Чопілко Т. Г., к.фіз.вих. і спорту
 Шахліна Л. Я.-Г., д.мед.н., професор
 Шинкарук О. А., д.фіз.вих. і спорту, професор
 Шутова С. Є., к.фіз.вих. і спорту, доцент
 Яковенко О. О., к.фіз.вих. і спорту, доцент

Тези пройшли перевірку з використанням сервісу пошуку плагіату Unicheck.

Рекомендовано Вченою радою Національного університету фізичного виховання і спорту України, протокол № 14 від 30. 06. 2021 р.

ЗМІСТ**РОЗДІЛ І****ПРАВОВІ, ОРГАНІЗАЦІЙНІ, СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ, ІСТОРИЧНІ,
ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ, ЕКОЛОГІЧНІ ТА ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ
СУЧАСНОГО СПОРТУ. ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА**

- АНДРІЄЦЬ Є., МАРИНИЧ Л. ПОПУЛЯРНІСТЬ РУХУ СПЕЦІАЛЬНИХ ОЛІМПІАД В
УКРАЇНІ 13**
- БАБЕНКО Д. ФАКТОРНИЙ АНАЛІЗ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ ТРАНСФЕРІВ ГРАВЦІВ У
СУЧАСНОМУ ФУТБОЛІ 15**
- БАКАНИЧЕВ Д., СВИСТУНОВ С. УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТКУ
КОМУНІКАЦІЙ В ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНИХ ФЕДЕРАЦІЙ З НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ
СПОРТУ 17**
- БИШЕВЕЦЬ Н., ШИНКАРУК О., СЕРГІЄНКО К., ЯКОВЕНКО О., СТРОГАНОВ С.,
ГОЛОВАНОВА Н., ГОРДСЄВА М., УСИЧЕНКО В., ЯРМОЛЕНКО М. ТЕХНОЛОГІЯ
ПРОЕКТУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ
ОСВІТИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ 19**
- БОРИСОВА О., ПЕТРЕНКО Г., МІКЛЯЄВ І. ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЗБІРНОЇ ДАНІЇ З БАДМІНТОНУ 21**
- ГОНЧАРЕНКО Є., ПРИМЕНКО В. ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОГО ФУТБОЛУ В
США 23**
- КОГУТ І., МАРИНИЧ В., ШИТІКОВА Є. ЧИННИКИ ЯКІСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ У ГУРТКАХ СУДНОМОДЕЛЮВАННЯ 25**
- КОГУТ І., СТЕПАНЮК О. НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ У ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРИ І СПОРТІ 27**
- КРОПИВНИЦЬКА Т., ІВАНИЦЬКА І. ПЕРЕДУМОВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРИНЦИПІВ
НАЛЕЖНОГО ВРЯДУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТИВНИХ ФЕДЕРАЦІЙ З
НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ 29**
- КУЗЬОМА В., КРАСНЯНСЬКИЙ К. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ КОМПЛЕКСНИХ
ЗМАГАНЬ З НЕОЛІМПІЙСЬКИХ ВИДІВ СПОРТУ В УКРАЇНІ 31**
- НЕРОДА Н. ПРОБЛЕМА КОМПЛЕКСНОГО ПІДХОДУ ДО АНАЛІЗУ ПЕРІОДИЗАЦІЇ
ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ ТА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР 33**
- ПОНОМАРЕНКО А., ШИНКАРУК О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ВЕЙКБОРДИНГУ В
НІМЕЧЧИНІ 35**
- ПШЕНИЧНИЙ Д., КОВТУН Д. ПРО СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ПРАЦІ В СИСТЕМІ
ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ 37**

РАДЧЕНКО О., РАДЧЕНКО С. ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ВОЛЕЙБОЛІСТІВ 39

РАСТВОРЦЕВ Р. БОРИСОВА О. ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНОЇ ГАЛУЗІ ЗНАНЬ ЯК ОСНОВА ДЛЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ У СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ (НА МАТЕРІАЛІ ГОЛЬФУ) 41

РОМАНОВА К., КРАСНЯНСЬКИЙ К. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ АКРОБАТИЧНОГО РОК-Н-РОЛУ В УКРАЇНІ 43

ХІМЕНЕС Х. ДОСЯГНЕННЯ СУЧАСНИХ ПРОФЕСІЙНИХ ЛІГ ІГРОВИХ ВИДІВ СПОРТУ У ВІРТУАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ 45

ШИНКАРУК О., БИШЕВЕЦЬ Н., СЕРГІЄНКО К., ЯКОВЕНКО О., ДЕНИСОВА Л., ЮХНО Ю., ХАРЧЕНКО Л. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ІНФОРМАЦІЙНО-ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ З ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І СПОРТУ 47

ШИНКАРУК О., АНОХІН Е. ХАРАКТЕРИСТИКИ КІБЕРСПОРТУ ЯК СУЧАСНОГО ВИДУ СПОРТУ: ДЕФІНІЦІЯ ПОНЯТТЯ «КІБЕРСПОРТ» 49

ШМАРЕНКОВА Н. КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ КІННОСПОРТИВНИХ КЛУБІВ: ПІДХОДИ ТА ХАРАКТЕРИСТИКИ 51

РОЗДІЛ II

ОЛІМПІЙСЬКА ОСВІТА: СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКІ, ІСТОРИЧНІ, ПСИХОЛОГІЧНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ

БАГАЛІЙ А. СУЧАСНИЙ СТАН ВПРОВАДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОГО ПІДХОДУ У ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ 54

ВИСОЧІНА Н., РОМОЛДАНОВА І. ПСИХОЛОГІЧНА ПІДГОТОВЛЕНІСТЬ КВАЛІФІКОВАНИХ ТХЕКВОНДИСТІВ 56

ГАЛАН Я. ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В СУЧАСНІЙ ШКОЛІ 58

ЄЛАНСЬКА О. ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ЗАНЯТЬ КАРАТЕ У ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ 60

ІВАНЕНКО Г. СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ІНТЕГРАЦІЇ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕС ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ 62

КРИВОНОС І. РОЗВИТОК ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ ЗАСОБОМ ГРИ 64

ЛЯХ-ПОРОДЬКО О. ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АСПЕКТ ВИВЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ 66

СОСНОВЕНКО Н. ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО РОЗВИТКУ ТА ЕМОЦІЙНО-ПОВЕДІНКОВИХ ПРОЯВІВ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ 68

СОТНИК Ж., ЗАВАЦЬКА Л. РЕАЛІЗАЦІЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ГУМАНІТАРНОЇ ОСВІТИ ШКОЛЯРІВ	70
СТУДІНІКІН О. СОЦІАЛЬНА АДАПТАЦІЯ ВИМУШЕНО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ ЗАСОБАМИ ФУТБОЛУ	72
ТАРАН Л., ТАРАН Г. ЗАХОДИ МІЖНАРОДНОГО ОЛІМПІЙСЬКОГО КОМІТЕТУ ЩОДО ПІДВИЩЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ НА ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГРАХ	74
ТАРАН Л., ОГАНОВ К. ПІДСУМКИ РЕФОРМУВАННЯ ОЛІМПІЙСЬКОГО РУХУ ЗГІДНО З РЕКОМЕНДАЦІЯМИ ПРОГРАМИ «ОЛІМПІЙСЬКИЙ ПОРЯДОК ДЕННИЙ 2020»	76
ТІТАРЕНКО С. ПОКРАЩЕННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБОМ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЮЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ	78
ФІАЛКО Н. СПОРТ КРІЗЬ ПРИЗМУ СОЦІОКУЛЬТУРНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОСТІ	80
ШАНДРИГОСЬ В., ЛАТИШЕВ М., ПЕРВАЧУК Р. РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ FILA В РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ БОРОТЬБИ	82

РОЗДІЛ III

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ

NOSHADNA S., KUSHNIR Z. THE ROLE OF SPORT IN SOCIO-POLITICAL CONCEPTUALIZATION	85
АКОПОВ О. РІВЕНЬ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ БОКСЕРІВ 10-11 РОКІВ	87
БАЙДАЧЕНКО В. ОСОБЛИВОСТІ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕХТУВАЛЬНИКІВ-ШАБЛІСТІВ ЗБІРНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНИ	89
БЕЗМИЛОВ М. ЦЕНТРАЛІЗОВАНА ПІДГОТОВКА НАЙБЛИЖЧОГО РЕЗЕРВУ НАЦІОНАЛЬНИХ ЗБІРНИХ КОМАНД В ІГРОВИХ ВИДАХ СПОРТУ	91
БОРИСОВА О., НАГОРНА В., МИТЬКО А., ПЕРЕТЯТЬКО А., ЖИГАЙЛОВА Л. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ГРАВЦІВ ЗБІРНИХ КОМАНД УКРАЇНИ З БІЛЬЯРДНОГО СПОРТУ	93
ВАН ВЕЙ, КОЗЛОВА О. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТЕХНІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ КВАЛІФІКОВАНИХ СТИБУНІВ У ДОВЖИНУ	95
ВЕРНЯЄВ О., САЛЯМІН Ю., ОМЕЛЬЯНЧИК-ЗІОРКАЛОВА О. СПІВВІДНОШЕННЯ ОБСЯГУ НАВАНТАЖЕННЯ У ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ З РЕЗУЛЬТАТАМИ ЗМАГАНЬ МОЛОДІЖНОЇ ЗБІРНОЇ КОМАНДИ УКРАЇНИ З ГІМНАСТИКИ СПОРТИВНОЇ	97
ГАПОНОВА Л., ПАВЛЕНКО Ю. ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ СПОРТИВНОЇ ПІДГОТОВКИ УКРАЇНСЬКИХ ГОНЩИКІВ У КРОС-КАНТРИ	99

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ FILA В РОЗВИТКУ СПОРТИВНОЇ БОРОТЬБИ

Шандригось В.І.,¹ Латишев М.В.,² Первачук Р.В.³

¹Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

²Київський університет Бориса Грінченка, м. Київ, Україна

³Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Бовверського, м. Львів, Україна

Вступ. В кінці XIX – на початку XX ст. програми Олімпіад формувалися, переважно, на основі побажань національних олімпійських комітетів країн-господарів [2], з очевидною вигодою для своїх спортсменів в тих видах спорту, в яких вони були найбільш сильні. Хаотичні зміни програм Олімпійських ігор негайно вимагали створення міжнародних організацій, які об'єднують фахівців окремих популярних видів спорту для постійного контакту з МОК для системної організації змагань відповідно до розроблених правил.

Мета дослідження: проаналізувати роль і значення FILA в розвитку спортивної боротьби.

Методи дослідження: теоретичний аналіз й узагальнення літературних джерел.

Результати дослідження та їх обговорення. В 1912 р. було створено Міжнародний комітет по проведенню змагань з боротьби серед любителів, що виявився попередником Міжнародної федерації любителів боротьби (FILA), яка була офіційно визнана в 1921 р. на конгресі МОК. З тих пір президентами FILA, в різні роки, були видатні діячі, кожен з яких зробив істотний внесок в розвиток боротьби [4] (табл. 1).

Таблиця 1

Президенти FILA		
Імена, прізвища	Країни	Терміни перебування на посаді
Ейнар Раберг	Швеція	1921-1924
Альфред Брулл	Угорщина	1924-1929
Віктор Смедса	Фінляндія	1929-1950
Роже Кулон	Франція	1950-1971
Мілан Ерцеган	Югославія	1972-2002
Рафаель Мартінетті	Швейцарія	2002-2013
Ненад Лаловіч	Сербія	з 2013 по теперішній час

У 1924-1971 рр. боротьба розвивалася еволюційним шляхом відповідно до побажань МОК. В цей час збільшувалась кількість: країн в складі FILA; учасників змагань; вагових категорій, а також скоротився час поєдинків. Боротьба посіла гідне місце в програмах Олімпійських ігор тих років [1].

М. Ерцеган розробив і послідовно реалізував документи, що сприяли популяризації боротьби у світі [6]. Проте, з часом змагання з боротьби стали менш видовищними і малопривабливими для спонсорів, ЗМІ, телебачення. «Золотий вік розвитку боротьби» тривав кілька років, і в кінці минулого століття обговорювалося питання про виключення одного з видів боротьби з програми Олімпіад [4]. FILA тоді вдалося відстояти свої позиції. До позитивних змін в той час можна також віднести інтенсивний початок розвитку жіночої боротьби.

Р. Мартінетті суттєво розширив спектр країн-членів FILA; модернізував правила боротьби і систему змагань; ініціював створення тренувальних центрів на різних континентах; назвав FILA «Міжнародною федерацією об'єднаних стилів боротьби» і включив до її складу неолімпійські види [3]. Проте, він не зміг домогтися підвищення видовищності і популярності боротьби, а зміни правил і регламенту поєдинків, внесені зміни, призвели до значного зниження кількості результативних прийомів і вельми примітивній тактиці ведення поєдинків. Тому, майже відразу після Олімпіади – 2012 МОК зробив спробу виключити боротьбу з

обов'язкових олімпійських видів.

FILA вдалося відстояти всі три дисципліни спортивної боротьби в якості олімпійських видів спорту. Разом з тим, визнаючи свої помилки, федерація визнала за необхідне змінити президента, і в 2013 р. був обраний Н. Лаловіч [1, 5]. Було змінено назву федерації на UWW («Об'єднаний Світ Боротьби»), а організаційні перебудови у подальшому привели до істотних позитивних змін в аспекті підвищення престижу і видовищності боротьби.

Висновки

1. FILA була створена в 1921 р. і внесла величезний позитивний внесок в розвиток боротьби як олімпійського виду спорту. До середини 70-х рр. минулого століття боротьба розвивалася еволюційним шляхом з поступовим зростанням: кількості країн в складі FILA; учасників змагань; вагових категорій борців і скороченням тривалості поєдинків.

2. В кінці минулого століття FILA встала на революційний шлях розвитку, багаторазово змінюючи організаційні аспекти проведення змагань, правила боротьби і регламент поєдинків. Ці зміни вносилися без належної аргументації і мали негативний характер, що спричинило за собою зниження кількості найбільш результативних дій і спрощення тактики ведення сутичок з імітацією активної боротьби без проведення прийомів. Подальші зміни правил змагань і регламенту поєдинків ще більше знизили результативність і видовищність боротьби, що сприяло формуванню негативного ставлення МОК до перспектив боротьби і спробі виключення її з числа олімпійських видів спорту.

3. Зміна президента FILA і значне посилення впливу провідних фахівців на діяльність цієї організації, що відбулися після 2013 р. налагодили конструктивну роботу в справі підвищення видовищності і популярності боротьби з метою збереження нею олімпійського статусу.

Література.

1. Апойко Р.Н. Спортивная борьба: эволюция, тенденции, проблемы и приоритетные пути их решения : монография / Р.Н. Апойко, Б.И. Тараканов. – СПб. : Изд-во Политех. ун-та, 2015. – 93 с.
2. Боротьба. Енциклопедія в запитаннях і відповідях / М.М. Булатова. – К.: Олімпійська література, 2017. – 576 с.
3. Мартинетти Р. ФИЛА: от замысла до их реализации (амбиции и достижения) // Олимпийский бюллетень. – 2010. – № 11. – С. 3-6.
4. Миндияшвили Д.Г. Вольная борьба: история, события, люди: монография / Д.Г. Миндияшвили, Б.А. Подливаев. – М.: Советский спорт, 2007. – 360 с.
5. Шандригось В.І. Системно-історичний аналіз досягнень країн-учасниць в змаганнях з вільної боротьби на Олімпійських Іграх (1904-2016 рр.) // Єдиноборства. –2018. – № 1 (7). – С. 89-97.